

Kenniscentra voor Specifieke Doelgroepen 2027-2036

PROGRAMMATEKST

Datum: april 2026

Colofon

Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen. Daar staat ZonMw voor. ZonMw programmeert en financiert onderzoek en vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn, stimuleert kennisinfrastructuren en het gebruik van de ontwikkelde kennis. Samen met partners werkt ZonMw aan het signaleren en agenderen van kennisbehoeftes. Belangrijkste opdrachtgevers zijn het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Voor meer informatie over het programma Kenniscentra Specifieke Doelgroepen 2027-2032 kunt u contact opnemen met het secretariaat via e-mail kenniscentraSD@zonmw.nl of telefoon 070 349 51 11.

Auteur: Linda Gerth
Datum: 23 april 2026

www.zonmw.nl

MET KENNIS WERKEN AAN
EEN GOEDE GEZONDHEID VOOR IEDEREEN

ZonMw

Laan van Nieuw Oost-Indië 334

2593 CE Den Haag

Telefoon 070 349 51 11

info@zonmw.nl

Sociale media

Inhoud

1.	Inleiding	4
1.1.	Aanleiding	4
1.2.	Verzoek aan ZonMw	4
2.	Analyse en uitgangspunten	5
2.1.	Analyse	5
2.1.1.	Rol van de kennisinfrastructuur	5
2.1.2.	Verdere versterking van de kennisinfrastructuur	6
2.2.	Uitgangspunten	7
2.2.1.	Aansluiting op beleidsdoelen VWS en ZonMw	7
2.2.2.	Andere ZonMw-programma's	8
2.2.3.	Evaluatie programma KSD 2020-2025	8
3.	Doel en doelgroepen	9
3.1.	Doel	9
3.2.	Doelgroepen	9
4.	Proces	15
4.1.	Subsidiëring	15
4.1.1.	Wat wordt gefinancierd	15
4.2.	Planning en proces	16
4.3.	Monitoring voortgang	17
4.3.1.	Inhoudelijke voortgang	17
4.3.2.	Financiële voortgang	18
4.4.	Programmasubsidie	19
5.	Evaluatie	20
5.1.	Tussentijdse evaluatie	20
5.2.	Eindevaluatie	20
6.	Financiële omvang	21
Bijlagen		22
Bijlage A.	Ambities KILZ	22
Bijlage B.	Programma-evaluatie KSD	23
Bijlage C.	Toelichting CEIz	27
Bijlage D.	Programma van eisen voor LVHC doelgroepen	28
Bijlage E.	Programma van eisen voor specifieke doelgroepen (niet LVHC)	31
Bijlage F.	Voorbeelden van te financieren activiteiten	35
Bijlage G.	Begroting programma KSD 2027-2036	36

1. Inleiding

Binnen de langdurige zorg zijn er groepen mensen met aandoeningen die relatief weinig voorkomen, maar die wel om veel en complexe zorg vragen. Deze groepen worden 'specifieke doelgroepen in de langdurige zorg' genoemd. De urgentie om de zorg voor deze doelgroepen te verbeteren is hoog. Dat vraagt om specifieke kennis en expertise, en een kennisinfrastructuur die ontwikkeling en verspreiding faciliteert.

1.1. Aanleiding

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft in 2019 geconstateerd dat er onvoldoende kennis was om de kwaliteit van leven van specifieke groepen cliënten in de langdurige zorg te verbeteren.¹ Om zicht te krijgen op wat deze doelgroepen nodig hebben om hen betere zorg te bieden, stelde KPMG in opdracht van het ministerie van VWS het adviesrapport 'Expertisecentra langdurige zorg' (2019) op. In dit rapport worden 18 doelgroepen geïdentificeerd waarbij problemen op meerdere levensdomeinen spelen en waarvoor zeer complexe zorg en ondersteuning nodig is.

Door kleine cliëntaantallen is het lastig om – naast het leveren van goede zorg – kennis over deze doelgroepen te ontwikkelen, te verspreiden en toe te passen. Dat staat het verbeteren van de zorgkwaliteit in de weg. Daarom adviseerde KPMG een impuls te geven aan kennisontwikkeling over deze specifieke doelgroepen en een goede kennisinfrastructuur op te zetten. De kennisinfrastructuur vormt de basis voor de kwaliteitsontwikkeling van de specifieke zorg voor deze cliënten.

Naar aanleiding van het KPMG-rapport heeft ZonMw, in opdracht van het ministerie van VWS, tussen 2020 en 2025 het programma Kennisnetwerken voor Specifieke Doelgroepen (KSD) uitgevoerd. Hierbinnen zijn verschillende netwerken voor specifieke doelgroepen (kleiner dan 1.500 cliënten in Nederland) van financiering voorzien. Met deze financiering kon men bouwen aan een goed werkende kennisinfrastructuur voor deze specifieke groepen cliënten. Eind 2025 is het programma geëvalueerd.

1.2. Verzoek aan ZonMw

Het ministerie van VWS heeft aan ZonMw verzocht om vanaf 2027 een nieuw programma in te richten met een looptijd van 10 jaar (2027-2036). Het doel van dit nieuwe programma is om de kenniscentra voor specifieke doelgroepen, die onderdeel zijn van bredere kennisnetwerken en deel uitmaken van de kennisinfrastructuur langdurige zorg, verder te verstevigen en te borgen.

¹ Kamerbrief VWS, februari 2019: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31765-362.html>

2. Analyse en uitgangspunten

2.1. Analyse

In Nederland bestaat een aantal specifieke ziektebeelden waarbij het aantal cliënten relatief laag is en die zware en ingewikkelde (complexe) zorgvragen hebben. Het is belangrijk dat voor deze ingewikkelde vorm van zorg goede kennisnetwerken aanwezig zijn binnen een goed lopende kennisinfrastructuur zodat de kennis en kunde rondom deze doelgroepen toeneemt. Er zijn de afgelopen jaren kennisnetwerken ontstaan en samenwerkingen opgebouwd tussen zorg, onderzoek, onderwijs en beleid, waardoor er momenteel sprake is van een stevige en goed lopende kennisinfrastructuur. Nu is de tijd aangebroken om hetgeen is opgebouwd en ontwikkeld te bestendigen en te borgen.

2.1.1. Rol van de kennisinfrastructuur

Een goede kennisinfrastructuur is een belangrijke randvoorwaarde voor goede kennisontwikkeling en kennisbenutting, en speelt een belangrijke rol bij de doorgeleiding van kennis. Onder een kennisinfrastructuur verstaat ZonMw een 'ecosysteem' waarin kennis ontstaat, wordt verspreid en wordt toegepast. Het is een samenhangend geheel van kennisnetwerken, ofwel samenwerkingsverbanden, van organisaties en professionals die hier in gezamenlijkheid aan werken. De kennisnetwerken verbinden onderzoek, beleid en praktijk en maken gebruik van gedeelde middelen, platforms en afspraken. Zo zorgen zij ervoor dat nieuwe kennis daadwerkelijk landt in de praktijk en bijdraagt aan verbetering van zorg, welzijn en gezondheid. Met de term kennisinfrastructuur bedoelen we dus het geheel van organisaties, mensen, middelen en systemen die actief met elkaar samenwerken en samen zorgen voor kennisontwikkeling, kennisverspreiding en kennisbenutting.

In een ideale situatie omvat een kennisinfrastructuur zorgorganisaties, onderwijsorganisaties, onderzoeksinstituten, (vertegenwoordigers van) ervaringsdeskundigen en hun naasten, databanken en digitale platforms, beleid en overheid. Voorbeelden van kennisinfrastructuren zijn consortia, kennispleinen, kennisnetwerken, living labs, academische werkplaatsen, leernetwerken, partnerschappen en data-infrastructuren.

Het financieren van een kennisinfrastructuur draait in essentie om het financieren van de duurzame inzet van de juiste mensen op de juiste plek. Met het programma Kenniscentra voor Specifieke Doelgroepen wordt de eerder opgebouwde kennisinfrastructuur van de langdurige zorg voor specifieke doelgroepen de komende jaren verstevigd en geborgd.

Door kennis systematisch op te halen, te ontwikkelen, te delen en toe te passen kunnen professionals, organisaties en beleidsmakers beter inspelen op de veranderende praktijk. Een goed georganiseerde kennisinfrastructuur draagt eraan bij dat goede voorbeelden en effectieve interventies breder worden toegepast, dat onderzoek beter aansluit bij vragen uit de praktijk en dat leren en verbeteren onderdeel worden van het dagelijks werk.

De afgelopen jaren heeft de kennisinfrastructuur van de langdurige zorg zich sterk ontwikkeld. Waar kennis vroeger versnipperd was en vooral binnen afzonderlijke organisaties bleef, is de afgelopen jaren nadrukkelijk ingezet op verbinding en samenwerking. Inmiddels is er een gezamenlijke visie ontstaan op de kennisinfrastructuur, waar VWS, ZonMw, maar ook het veld van de langdurige zorg, achter staan. Deze visie luidt als volgt: *kennisvragen komen voort uit de praktijk, cliënten en hun naasten worden structureel betrokken, onderzoek vindt plaats in samenwerking met professionals, en resultaten worden vertaald naar bruikbare kennis voor de werkvloer.*²

2.1.2. Verdere versterking van de kennisinfrastructuur

Hoewel de kennisinfrastructuur de afgelopen jaren sterk is gegroeid, is de samenwerking over domeinen heen (onderwijs, onderzoek en praktijk) nog niet vanzelfsprekend. Ook bereikt nieuwe kennis de werkvloer niet altijd goed. Omdat de maatschappelijke impact nauw samenhangt met de mate waarin kennis daadwerkelijk zijn weg naar de praktijk vindt, is het belangrijk dat de opgebouwde kennisinfrastructuur in de langdurige zorg geborgd en bestendig wordt. Dit bleek ook uit een advies van Zorginstituut Nederland over het optimaliseren van de kennisinfrastructuur in de langdurige zorg.³ In dat advies stonden 5 aanbevelingen:

1. Stimuleer landelijke, regionale en lokale implementatie van kennis en betrek daarbij cliënten, hun naasten en vrijwilligers.
2. Versterk domein-overstijgende samenwerking tussen onderwijs, onderzoek en praktijk.
3. Versterk bestaande initiatieven gericht op verbetering van registratiesystemen, ontsluiting van zorgdata en de data-infrastructuur.
4. Stimuleer passende langdurige zorg door te concentreren op zorg en ondersteuning die bijdraagt aan de kwaliteit van leven, werken en afscheid nemen.
5. Regel een landelijke governance⁴ structureel goed in.

De opdracht aan ZonMw voor het programma Kenniscentra voor Specifieke Doelgroepen 2027-2036 past in deze context en sluit nauw aan bij de eerste 4 adviezen van het Zorginstituut. De laatste aanbeveling wordt in een ander verband opgepakt. Om de governance voor de kennisinfrastructuur goed in te richten heeft het ministerie van VWS aan ZonMw, Vilans, Trimbos Instituut en Zorginstituut Nederland gevraagd om nauwer met elkaar samen te werken. Dit heeft geleid tot de Alliantie Kennisinfrastructuur Langdurige Zorg (KILZ), die in 2024 van start ging. De ambities van KILZ (zie bijlage A) zijn voor een belangrijk deel verweven met de inhoud van deze programmatekst.

² Kamerbrief "Kennisinfrastructuur en passende zorg Wlz", Kamerstuk 34 104, nr. 374, van 31 maart 2023

³ <https://www.zorginstituutnederland.nl/documenten/2022/06/23/advies-kennisinfrastructuur-langdurige-zorg>

⁴ Governance is het geheel van structuren, processen, regels en gedragingen waarmee verantwoordelijkheden worden verdeeld, besluiten worden genomen en verantwoording wordt afgelegd.

2.2. Uitgangspunten

In de uitvoering van het programma dienen de kenniscentra, die een belangrijk deel uitmaken van de kennisinfrastructuur en die vanuit dit programma financiering zullen gaan ontvangen, zo veel mogelijk aan te sluiten bij de beleidsdoelen van VWS en het ZonMw-beleidsplan. Ook wordt er bij de inrichting van het programma ingespeeld op de adviezen uit de programmaevaluatie die in 2025 is uitgevoerd.

2.2.1. Aansluiting op beleidsdoelen VWS en ZonMw

Het aansluiten op de beleidsdoelen van VWS is een voorwaarde voor het ontvangen van financiering voor de kenniscentra voor specifieke doelgroepen. Het beleidsdoel van het ministerie van VWS voor specifieke doelgroepen in de langdurige zorg is het verbeteren van de kennisinfrastructuur in de langdurige zorg, zodat deze kan voorzien in de benodigde kennis om de kwaliteit van leven van de cliënt te verbeteren. De kennisinfrastructuur moet met name verbeterd worden voor doelgroepen met een (zeer) laag volume en een zeer complexe zorgvraag, maar ook voor een aantal doelgroepen met een wat groter volume waar ook sprake is van een zeer complexe zorgvraag.

In de uitvoering van het programma staan ook de uitgangspunten van het ZonMw-beleidsplan centraal. Zo is er binnen alle ZonMw-programma's aandacht voor het bereiken van impact. Dit gebeurt door voorwaarden te stellen aan de relevantie en kwaliteit van projecten en de uiteindelijke resultaten. Binnen deze voorwaarden zijn een aantal onderwerpen gedefinieerd die voor het behalen van impact cruciaal zijn: de 'evidente voorwaarden'. Iedereen die subsidie vanuit ZonMw ontvangt, wordt gevraagd om daar rekening mee te houden. De voor dit programma relevante voorwaarden zijn:

- *Gelijkwaardige participatie*
Gelijkwaardige participatie is een belangrijke pijler die op verschillende manieren kan worden vorm gegeven. Eén van die manieren is om doelgroepen zoals zorgprofessionals en ervaringsdeskundigen te laten participeren in alle fasen van onderzoek. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door het aanstellen van co-onderzoekers en linking-pins. Zij vormen een belangrijke spil in de samenwerking tussen praktijk en onderwijs. Bovendien beschikken mensen met een beperking, naast en zorgprofessionals over relevante kennis.
- *Vindbare en herbruikbare kennis*
Er moet sprake zijn van open toegang tot kennis en interventies (open access). Dit betekent dat kennis openbaar moet worden gedeeld en dat ontwikkelde interventies toegankelijk zijn door bijvoorbeeld plaatsing in de databank erkende interventies van Vilans. In de context van een kennisinfrastructuur houdt toegang ook in dat er lage drempels zijn voor (toetreding tot) samenwerking en voor kennisdeling.
- *Gebruikersgerichte kennisbenutting*
Kennisbenutting is een zeer belangrijk onderdeel van een goed functionerende kennisinfrastructuur. Implementatie én de-implementatie van ontwikkelde methodieken en kennis is een essentieel onderdeel van het daadwerkelijk bereiken van impact. Ook daarbij is het van belang dat kennis zich verder verspreidt over de grenzen van domeinen heen.

Verder moet een kennisinfrastructuur een bijdrage leveren aan meerdere maatschappelijke opgaven van ZonMw. Het gaat om de volgende maatschappelijke opgaven:

- *Passende zorg*
Kennisontwikkeling en -toepassing moeten leiden tot zorg die beter aansluit bij de behoeften van mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben.
- *Data en technologie*
Onderzoek naar en investering in de inzet van data en technologie is belangrijk om te werken aan een toekomstbestendig stelsel.

2.2.2. Andere ZonMw-programma's

Binnen ZonMw zijn er meer programma's die zich richten op het versterken van de kennisinfrastructuur voor andere doelgroepen in de langdurige zorg. Denk bijvoorbeeld aan Kennisinfrastructuur Academische Werkplaatsen Ouderenzorg (KAWO), Academische Werkplaatsen Verstandelijke Beperkingen, (AWVB), Expertisefunctie Zintuiglijk Gehandicapten (EZG) en de Academische Werkplaatsen GGZ.

Om bij te dragen aan de beleidsdoelen van VWS en ZonMw is het van belang dat de kennisinfrastructuur mogelijkheden benut voor kennisontwikkeling, kennisbenutting en kennisverspreiding. Programma's zoals Gewoon Bijzonder, het Kennisprogramma Langdurige Zorg en Ondersteuning (LZO) en Passende Zorg binnen de wet langdurige zorg (PZ-WLZ) spelen een belangrijke rol in het financieren van kennisontwikkeling, het stimuleren van implementatie en het bevorderen van professionalisering binnen de langdurige zorg sector. Gezien de gezamenlijke doelstellingen en raakvlakken wordt intern met deze en andere relevante programma's samengewerkt.

2.2.3. Evaluatie programma KSD 2020-2025

In 2025 is een externe evaluatie uitgevoerd door adviesbureau Schuttelaar en Partners. Het doel van de evaluatie was om de rol van ZonMw bij het opzetten en ondersteunen van de kennisnetwerken te evalueren. Verder werd in kaart gebracht welke impact de netwerken tot nu toe hebben gehad op de zorgpraktijk, de onderlinge samenwerking en de kennisontwikkeling. In het rapport is ook stilgestaan bij de belangrijkste geleerde lessen en de mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor de toekomst.

Een belangrijke bevinding in het rapport is dat sinds het begin van het KSD-programma de gefinancierde netwerken goede stappen hebben gezet in de ontwikkeling van de kennisinfrastructuur en de ontwikkeling van kennisproducten. Ook worden er positieve ontwikkelingen gesignaleerd als het gaat om samenwerking tussen de netwerken en de zichtbaarheid van de netwerken. In het rapport wordt ook gewezen op uitdagingen waar netwerken binnen het programma tegenaan lopen, zoals hoge administratieve lasten en moeilijkheden bij het integreren van specialistische kennis in onderwijsprogramma's.

De aanbevelingen worden uitgebreid beschreven in bijlage B. In voorliggende programmatekst KSD 2027 – 2036 zijn de aanbevelingen meegenomen.

3. Doel en doelgroepen

3.1. Doel

ZonMw wil met kennis bijdragen aan goede zorg en ondersteuning voor iedereen. Dat geldt ook voor mensen met een chronische ziekte of beperking uit doelgroepen in de langdurige zorg die om veel en complexe langdurige zorg vragen (de specifieke doelgroepen). Omdat deze specifieke doelgroepen relatief klein zijn in aantal is het belangrijk dat er specifieke kennis en expertise wordt opgebouwd. Hiervoor is een goede kennisinfrastructuur met een stabiel en duurzaam karakter noodzakelijk, zodat er structureel gewerkt kan worden aan verbetering van de kwaliteit van leven en de kwaliteit van zorg en ondersteuning. Een stevige kennisinfrastructuur met stevige kenniscentra vormt hiervoor de basis en levert hieraan een bijdrage.

Het doel van het nieuwe programma Kenniscentra voor Specifieke Doelgroepen 2027-2036 is het financieren van de borging en bestendiging van de functie van een kenniscentrum binnen een goed opgebouwde en functionerende kennisinfrastructuur voor de langdurige zorg voor specifieke doelgroepen. Dit om de kwaliteit en doelmatigheid van de langdurige zorg en ondersteuning duurzaam te verbeteren voor cliënten die hoog complexe zorg en ondersteuning nodig hebben.

Door het verstrekken van subsidie kan continuïteit en stabiliteit worden gegeven aan de versterking van de kennisinfrastructuur en de uitvoering van de activiteiten van de kenniscentra voor de specifieke doelgroepen die ten goede komen aan de langdurige zorg. Het programma financiert activiteiten van een kenniscentrum die voorwaardelijk zijn en de basis vormen voor een kennisinfrastructuur die het beschikbaar stellen, verspreiden en toepassen van kennis mogelijk maakt specifiek binnen de langdurige zorg. Ook financiert het programma verschillende activiteiten die de samenwerking tussen sectoren bevordert, zoals de samenwerking tussen wetenschap, praktijk, onderwijs en ervaringsdeskundigen. ZonMw adviseert de kenniscentra die subsidie ontvangen op bovengenoemde onderwerpen en stimuleert hen onderling samen te werken ter bevordering van de resultaten en ter versteviging van de kennisinfrastructuur.

3.2. Doelgroepen

Om bovengenoemd doel te bereiken is het belangrijk dat de kennisinfrastructuur die de afgelopen jaren is opgebouwd voor 12 specifieke doelgroepen te borgen en bestendigen. Dit doen we door vanuit het KSD-programma kenniscentra gericht op deze 12 specifieke doelgroepen te financieren. De kenniscentra dienen zich te richten op doelgroepen die veelal zorg vanuit de Wlz ontvangen en ze dienen deel uit te maken van een eerder opgebouwd en goed functionerend kennisnetwerk.

Binnen het programma wordt onderscheid gemaakt tussen 2 soorten kenniscentra, namelijk:

- Kenniscentra die zich richten op LVHC (laag volume hoog complexe) doelgroepen (dit zijn 7 doelgroepen; het aantal cliënten met de betreffende aandoening is minder dan 1.500)
- Kenniscentra die zich richten op andere specifieke doelgroepen (dit zijn 5 doelgroepen die niet per se vallen in de categorie 'laag volume', want het gaat om meer dan 1.500 cliënten; echter is voor deze doelgroepen wel zeer complexe zorg en ondersteuning nodig).

In beide gevallen geldt dat (het merendeel van) de cliënten een indicatie moet hebben voor zorg vanuit de Wlz. Per doelgroep/aandoening zal slechts één kenniscentrum gefinancierd worden.

De reden waarom onderscheid is gemaakt tussen de 2 soorten kenniscentra is de volgende: doelgroepen die vallen onder LVHC werken al een aantal jaar nauwgezet en structureel aan de opbouw van een kennisinfrastructuur en een bijbehorend zorglandschap. Dit is de afgelopen jaren gebeurd onder de hoede van de CEIz (zie bijlage C voor de taken van CEIz). Hiervoor zijn doelgroep-netwerken opgericht die bestaan uit een kenniscentrum en verschillende expertisecentra. Voor deze LVHC doelgroepen zijn erkenningen afgegeven en is er een structuur opgebouwd waarmee expertisecentra die zorg leveren aan de LVHC doelgroepen aanvullende zorggelden ontvangen om deze zorg zo goed mogelijk te kunnen leveren. Door de nauwe samenwerking en onderlinge afhankelijkheid, zou het wegvallen van de kenniscentrumsubsidie voor deze expertisecentra verstrekkinge gevolgen hebben en kan daarmee het zorgvuldig opgebouwde zorglandschap voor deze specifieke doelgroepen weer teniet worden gedaan.

De kenniscentra voor de LVHC doelgroepen die in aanmerking komen voor financiering dienen zich te richten op cliënten met de volgende aandoeningen en in het bezit te zijn van een door CEIz verstrekte erkenning:

- Ziekte van Huntington
- Syndroom van Korsakov
- Multiple Sclerose met ernstige motorische beperkingen
- Niet-aangeboren hersenletsel (NAH) met zeer ernstig probleemgedrag
- Zeer ernstige gerontopsychiatrische aandoening
- Langdurige bewustzijnsstoornis
- Dementie met zeer ernstig probleemgedrag

Voor deze 7 specifieke LVHC doelgroepen geldt de doelgroepafbakening zoals bedoeld in de Regeling langdurige zorg onder artikel 2.2. lid 1 sub c.

Voor de overige specifieke doelgroepen (niet LVHC) zijn geen aanvullende afspraken met zorginkoop gemaakt, maar ook voor deze doelgroepen geldt, hoewel ze hoger zijn in volume, dat er sprake is van multidomein problematiek en zeer complexe zorg. Ook rondom deze doelgroepen heeft VWS de afgelopen jaren impulsen gegeven waardoor de kennisinfrastructuur zich kon door ontwikkelen. Alle kenniscentra werken samen met meerdere partijen zoals zorginstellingen of andere relevante stakeholders. Het is van belang dat ook deze opgebouwde structuur geborgd wordt, zodat de maatschappij de vruchten kan blijven plukken van de zorgvuldig opgebouwde samenwerkingen.

De kenniscentra voor overige specifieke doelgroepen (niet LVHC) die in aanmerking komen voor financiering dienen zich specifiek te richten op cliënten met de volgende aandoeningen:

- Licht verstandelijke beperking met ernstige bijkomende problematiek (LVB+)
- Kinderen/jongeren met niet-aangeboren hersenletsel (NAH)
- Ernstig verstandelijke beperking met zeer ernstige gedragsproblematiek (EVB+)
- Zeer ernstig meervoudig verstandelijke beperking (ZEVMB)
- Jonge mensen met dementie

Binnen beide groepen geldt dat een kenniscentrum, om in aanmerking te komen voor financiering vanuit het KSD-programma, dient te voldoen aan een vooraf opgesteld programma van eisen. Er zijn eisen opgesteld voor de LVHC-doelgroepen (bijlage D) en er zijn eisen opgesteld voor overige specifieke doelgroepen (bijlage E). Naast de gestelde eisen zijn er enkele kerntaken die een kenniscentrum hoort uit te voeren en die randvoorwaardelijk zijn voor het ontvangen van financiering vanuit het programma. De kerntaken zijn in de opdrachtbrief van VWS geformuleerd en verwerkt in het programma van eisen. Deze kerntaken hebben als doel om de effectiviteit van de zorg en ondersteuning door zorgaanbieders te vergroten en hun impact te versterken, wat ten goede komt aan de kwaliteit van zorg voor en kwaliteit van leven van deze cliënten.

Kerntaak 1

Opstellen en actualiseren van een onderzoeks- en ontwikkelagenda van de doelgroep, in samenwerking met de betrokken zorg-/expertisecentra en andere betrokkenen (cliënten/naasten).

Een kenniscentrum heeft een belangrijke rol binnen de kennisinfrastructuur en is ervoor verantwoordelijk dat er een onderzoeks- en ontwikkelagenda van de doelgroep wordt opgesteld en dat deze regelmatig wordt geactualiseerd. Deze agenda geeft een gestructureerd overzicht van onderzoeksvragen, thema's en ontwikkelopgaven die richting geven aan toekomstig onderzoek voor de specifieke doelgroep. Het opstellen en actualiseren van een onderzoeks- en ontwikkelagenda is een cyclisch proces waarin de behoeften, vraagstukken en ambities van de doelgroep en andere relevante partijen systematisch worden verzameld, geprioriteerd en vertaald naar concrete onderzoeks- of ontwikkelactiviteiten.

Belangrijke taken van het kenniscentrum bij het opstellen van de onderzoeks- en ontwikkelagenda zijn:

- Inventariseren van behoeften en vraagstukken.
- Vertalen van input naar thema's en prioriteiten.
- Formuleren van concrete onderzoeksvragen en ontwikkelopgaven.
- Coördineren van uitvoering en samenwerking.
- Evalueren en actualiseren van de agenda.

Kerntaak 2

Ontwikkelen van kennis en stimuleren en faciliteren van onderzoek en innovatie.

Het ontwikkelen van kennis en het stimuleren van onderzoek en innovatie omvat een breed pakket aan activiteiten dat gericht is op het vergroten van deskundigheid, het verbeteren van zorgpraktijken en het versterken van een lerende organisatie. De taken van een kenniscentrum daarbij bestaan onder andere uit:

- Signaleren van kennisbehoeften, trends en kansen voor innovatie.
- Ophalen van vragen en ideeën bij zorgprofessionals, cliënten/naasten en andere betrokkenen.
- Initiëren en uitwerken van onderzoeks- en innovatieprojecten.
- Formuleren van onderzoeksvragen, doelen, werkwijzen en projectopzetten.
- Organiseren en faciliteren van samenwerking tussen verschillende relevante stakeholders.
- Creëren van een lerende en onderzoekende cultuur binnen de betrokken zorgorganisatie.
- Waar nodig het ondersteunen van onderzoekers.
- Vertalen van onderzoeksresultaten naar toepasbare tools, richtlijnen of werkwijzen.
- Ondersteunen van implementatie en borging in de praktijk.
- Organiseren van kennisdeling via bijeenkomsten, publicaties en interne platforms.

Kerntaak 3

Bundelen en wegen van kennis over en innovaties voor de doelgroep en deze praktisch toepasbaar maken om zo bij te dragen aan de kwaliteitsontwikkeling van zorg en behandeling.

Het bundelen, wegen en toepasbaar maken van kennis en innovaties vraagt om een systematische aanpak om bestaande informatie, praktijkervaringen en nieuwe ontwikkelingen te vertalen naar concrete verbeteringen in zorg en ondersteuning. De taken van een kenniscentrum daarbij bestaan onder meer uit:

- Actief verzamelen en ordenen van relevante kennis en innovaties, zoals wetenschappelijke literatuur, best practices, praktijkervaringen, evaluaties, interne kwaliteitsgegevens en nieuwe innovaties en het signaleren van relevante ontwikkelingen die waarde kunnen hebben voor de doelgroep.
- Wegen en beoordelen van kennis en innovaties door kritisch te zijn op de betrouwbaarheid, toepasbaarheid en meerwaarde van beschikbare kennis of innovaties en door verschillende inzichten of interventies te vergelijken om te bepalen welke het beste aansluiten bij de behoeften van de doelgroep.
- Vertalen van kennis naar praktische en bruikbare producten zoals heldere, concrete handreikingen, richtlijnen, tools of werkwijzen die toepasbaar zijn in de dagelijkse praktijk, en het ontwerpen van praktische instrumenten, zoals protocollen of ondersteuningsmaterialen. Belangrijk is dat deze producten op de context van verschillende zorginstellingen en teams worden afgestemd.
- Implementeren en ondersteunen in de praktijk door begeleiding of ondersteuning te bieden aan teams bij het toepassen van nieuwe kennis of innovaties.
- Monitoren van gebruik en effect door de toepassing van nieuwe werkwijzen in de zorgpraktijk te volgen en feedback over bruikbaarheid en impact te verzamelen. Ook het evalueren van resultaten, knelpunten en succesfactoren en het bijstellen of door ontwikkelen van tools en richtlijnen waar nodig hoort hierbij.
- Borgen en delen van kennis door ontwikkelde inzichten, producten en goede voorbeelden breed te verspreiden en een cultuur te stimuleren waarin kennisdelen, reflecteren en verbeteren vanzelfsprekende onderdelen zijn.

Kerntaak 4

Bijdragen aan onderwijs en professionalisering van de langdurige zorg door vakkennis van zorgprofessionals te verbreden en te verdiepen door het ontwikkelen en aanbieden van scholing op basis van de meeste actuele kennis en nieuwe inzichten.

Het bijdragen aan onderwijs en professionalisering van zorgprofessionals omvat het systematisch ontwikkelen, actualiseren en aanbieden van scholingsactiviteiten die aansluiten bij de behoeften van de langdurige zorg. Daarbij draait het om het versterken van kennis, vaardigheden en een onderzoekende houding, zodat professionals kwalitatief hoogwaardige zorg kunnen bieden. De taken van een kenniscentrum hierbij bestaan onder andere uit:

- Inventariseren van scholingsbehoeften bij zorgprofessionals, teamleiders, behandelaren en andere betrokkenen en het afstemmen van scholing op de doelen van een organisatie en op toekomstgerichte zorgvragen.
- Ontwikkelen van onderwijs- en scholingsmateriaal door actuele kennis, onderzoeksresultaten en richtlijnen te vertalen naar begrijpelijke, praktijkgerichte scholingscontent. Daarbij moet ook aandacht zijn voor integratie van technologie in het scholingsaanbod (zoals digitale leermiddelen, domotica,

zorgtechnologie of AI-toepassingen) en voor verschillende vormen die aansluiten bij de leerstijl van professionals in de langdurige zorg.

- Verzorgen van onderwijs (door trainingen en workshops) en begeleiden van leerprocessen bij het toepassen van nieuwe kennis en vaardigheden in de praktijk.
- Borgen van kwaliteit en actualiteit van scholing door dit periodiek te evalueren op inhoudelijke kwaliteit, effectiviteit en bruikbaarheid in de praktijk en nieuwe inzichten te verwerken in het aanbod (o.a. op basis van feedback en evaluatie).
- Stimuleren van een lerende en professionele cultuur, waarin continu leren, reflecteren en professionaliseren vanzelfsprekend zijn. Dit kan door de aansluiting met het onderwijs te versterken, omdat met name in het onderwijs andere werkwijzen gestimuleerd kunnen worden, en zo geleerd kan worden hoe een cliënt en diens behoeften centraal komen te staan. Op deze manier kunnen de kenniscentra bijdragen aan een goede aansluiting tussen de beroepsopleidingen en het werken in de praktijk, zodat professionals goed toegerust zijn als zij gaan werken.

Het implementeren van kennis in opleidingen draagt bij aan het versterken van de vakbekwaamheid en het professionele handelen van zorgprofessionals in de langdurige zorg. Dit is ook vastgelegd in de KILZ-ambities om effectieve implementeerbare kennis te ontwikkelen en benutten.

Omdat de specifieke doelgroepen vaak te klein zijn om als afzonderlijk of zelfstandig onderwerp in een curriculum aan bod te komen, zouden de kenniscentra moeten samenwerken en modules moeten ontwikkelen die zich richten op vraagstukken waar de verschillende specifieke doelgroepen in gezamenlijkheid tegenaan lopen. Dit zou in het onderwijs geïmplementeerd kunnen worden, bijvoorbeeld via gastlessen, modules, minors of vakken. Dit geldt op alle niveaus van onderwijs, zowel MBO, HBO, WO als post-masteronderwijs.

Kerntaak 5

Agenderen van inhoudelijke beleidsthema's bij de zorg- en/of expertisecentra waarmee wordt samengewerkt, op basis van de gezamenlijk opgestelde onderzoeks- en ontwikkelagenda van de doelgroep.

Het agenderen van inhoudelijke beleidsthema's houdt in dat relevante onderwerpen uit de onderzoeks- en ontwikkelagenda door een kenniscentrum actief onder de aandacht worden gebracht bij de betrokken zorg- en expertisecentra. Het doel is gezamenlijke focus, richting en afstemming creëren, zodat de thema's daadwerkelijk worden opgepakt en bijdragen aan kwaliteitsverbetering. De taken van een kenniscentrum hierbij bestaan onder andere uit:

- Vertalen van de onderzoeks- en ontwikkelagenda naar beleidsrelevante thema's door gezamenlijk te bepalen welke onderwerpen beleidsmatig prioriteit verdienen.
- Afstemmen en bespreken van thema's met zorg- en expertisecentra, het stimuleren van gezamenlijk eigenaarschap en het ondersteunen van de praktijk bij het vertalen van de thema's naar hun eigen lokale context, prioriteiten en werkprocessen.
- Stimuleren van integratie van thema's in beleid en kwaliteitsontwikkeling door de praktijk te ondersteunen bij het verwerken van de thema's in beleidsplannen, jaarplannen, kwaliteitskaders of ontwikkeltrajecten.
- Evalueren en bijsturen van beleidsthema's door feedback te verzamelen over wat werkt, waar knelpunten zitten en welke nieuwe vragen ontstaan.

Aanvullende kerntaak Kenniscentrum ZEVMB

Voor het kenniscentrum ZEVMB geldt een extra kerntaak, namelijk het verstrekken van het ZEVMB predicaat/paspoort. Mensen met ZEVMB hebben 24 uur per dag zorg nodig. Vaak is er geen dag- en nachtritme, wat de zorg voor naasten erg zwaar maakt. Naasten zijn lange tijd bezig met allerlei administratie en hebben te maken met zo'n vijftig verschillende instanties. Het ZEVMB kenniscentrum verstrekt paspoorten waarmee de regeldruk en administratieve last lichter wordt voor naasten. Met het paspoort kan worden aangetoond dat er sprake is van ZEVMB. Het is een product dat kennis overdraagt aan professionals, instanties en het gezin van de cliënt over wat ZEVMB inhoudt en wat er nodig is voor goede zorg en ondersteuning. Dit betekent dat in steeds meer situaties geen medische keuring meer nodig is om toegang te krijgen tot bepaalde voorzieningen. Dit bespaart naasten, maar ook betrokken organisaties, tijd.

De activiteiten die horen bij deze aanvullende kerntaak zijn de volgende:

- **Afgifte predicaat/paspoort:** personeel voor de aansturing van het predicaat proces en het contactteam, inclusief afstemming met ICT. Het contactteam neemt aanvragen aan en koppelt terug aan aanvragers. Het secretariaat zorgt dat per aanvraag stukken volledig zijn, het proces op tijd loopt en stukken worden verstrekt aan het expertteam. Het expertteam beoordeelt de aanvragen inhoudelijk.
- **ICT:** hier valt onder hosting en domein, cyberveiligheid en cybersecurity verzekering, een IT specialist, aanpassing van het predicaatsysteem.
- **Ontwerp en kopij van het paspoort**

Voor deze specifieke taak is ZonMw voornemens extra projectsubsidie te verstrekken zodat het kenniscentrum deze paspoorten kan blijven verstrekken. De subsidie hiervoor wordt vastgesteld op 155.000-160.000 euro per jaar. Hierbij wordt uitgegaan van het uitgeven van zo'n 300 paspoorten per jaar. Waarbij geldt dat de kosten per aangevraagd paspoort ongeveer liggen op 425 euro (proces van aanvraag tot toekenning). Daarnaast is er sprake van enkele algemene kosten zoals hierboven beschreven. Kosten daarvan worden geschat op 25.000-30.000 euro per jaar.

4. Proces

Doel van het KSD-programma 2027-2036 is om de functie/taak van een kenniscentrum (voor 12 specifieke doelgroepen) te borgen en bestendigen binnen de opgebouwde kennisinfrastructuur in de sector van de langdurige zorg. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe partijen voor subsidie in aanmerking kunnen komen.

4.1. Subsidiëring

De subsidie die vanuit het KSD-programma wordt verstrekt, is bedoeld voor de financiering van activiteiten die nodig zijn om de opgebouwde kennisinfrastructuur verder uit te breiden, te borgen en te bestendigen. Door het verstrekken van deze subsidie wordt continuïteit en stabiliteit gegeven aan de kenniscentra die een belangrijke pijler zijn binnen de opgebouwde kennisinfrastructuur. Kenniscentra kunnen hiermee investeren in de ontwikkeling van nieuwe kennis, implementatie in de praktijk en in onderlinge uitwisseling en samenwerking. Dit alles leidt tot impact en het borgen en bestendigen van de kennisinfrastructuur op de langere termijn.

Het KSD-programma 2027-2036 richt zich op kenniscentra die volledig voldoen aan het opgestelde programma van eisen (bijlage D of E). Dit programma van eisen is tot stand gekomen op basis van de door VWS vastgestelde beleidsdoelen met betrekking tot het borgen en consolideren van de kennisinfrastructuur voor specifieke doelgroepen in de langdurige zorg en het op basis daarvan ontwikkelde voorliggend voorstel voor het programma Kenniscentra voor Specifieke Doelgroepen 2027-2036. Bij het opstellen van het programma van eisen is gekeken naar de uitgangspunten zoals beschreven in hoofdstuk 2.2.1, naar de taken die horen bij een kenniscentrum (hoofdstuk 3.2) en naar de toetsingscriteria voor kenniscentrum zoals opgesteld door de CEIz.

De verwachting is dat een beperkt aantal kenniscentra voldoet aan alle eisen en hun ervaring kan aantonen als het gaat om kennisontwikkeling, samenwerking en implementatie in het specifieke werkveld.

4.1.1. Wat wordt gefinancierd

Het KSD-programma financiert activiteiten die randvoorwaardelijk zijn en die de basis vormen voor infrastructuren om kennis beschikbaar te stellen, te verspreiden en toe te passen – in dit geval gericht op specifieke doelgroepen binnen de langdurige zorg. Door financiering vanuit het KSD-programma draagt ZonMw bij aan het uitbreiden, bestendigen en borgen van de infrastructuur die de afgelopen jaren is opgebouwd.

De subsidiabele kosten zijn de kosten die verbonden zijn aan:

- Het aansturen van het kenniscentrum ter bevordering van samenwerking, informatiedeling en het verschaffen van gespecialiseerde ondersteunende diensten.
- De marketing van het kenniscentrum om nieuwe ondernemingen of organisaties aan te trekken of daarmee samen te werken en om de eigen zichtbaarheid te vergroten.
- Het beheer van de faciliteiten van het kenniscentrum, de organisatie van opleidingsprogramma's, workshops en bijeenkomsten ter ondersteuning.

Het kenniscentrum moet in een meerjarenplan en meerjarenbegroting inzichtelijk maken welke concrete activiteiten er gekoppeld zijn aan de personele kosten en welk doel de activiteit dient. Op die manier kan getoetst worden of de subsidie gebruikt is waarvoor deze is bedoeld en kunnen kenniscentra hierop worden afgerekend. In **bijlage F** zijn voorbeelden te vinden van te financieren activiteiten.

De financiering vanuit het programma mag **niet** worden ingezet voor het financieren van staf die op een andere wijze financiering voor hun werkzaamheden ontvangt, bijvoorbeeld vanuit de universiteit zelf. Ook mag de financiering **niet** worden ingezet als opvulling voor het weggeven van financiering vanuit andere co-financiers.

Ook kosten voor het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek komen **niet** voor financiering in aanmerking. Daar moeten onderzoekers die werkzaam zijn binnen de kenniscentra of binnen de aangesloten zorgorganisaties aparte financiering voor werven, bijvoorbeeld door projectsubsidies aan te vragen. Een **uitzondering** hierop zijn kosten voor kleine, praktijkgerichte, voorbereidende onderzoeken waarvoor goed onderbouwd kan worden dat de kennis nodig is voor het verder versterken of borgen van de infrastructuur (bijv. om grootschaliger subsidies te verwerven). Denk bijvoorbeeld aan een kleinschalig onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van bestaande data, ter voorbereiding op een groter onderzoek. Per jaar mag een kenniscentrum voor dergelijk kleinschalig onderzoek maximaal 50.000 euro reserveren.

4.2. Planning en proces

Om de subsidie te kunnen verstrekken, moeten er verschillende fases worden doorlopen. Globaal zijn dit de volgende fases:

Marktverkenning

Deze fase heeft eind 2025-begin 2026 plaatsgevonden om de eerste (globale) voorwaarden te toetsen bij potentiële gegadigden. Ook om in te schatten hoeveel gegadigden er zijn. De marktverkenningfase had als doel om, vóór de start van het programma, haalbaarheid en eventuele schaarste te beoordelen met betrekking tot de subsidiedoelstellingen en het programma van eisen.

Aanvraagfase

In de aanvraagfase worden partijen uitgenodigd om een aanvraag in te dienen. De aanvraag bevat ten minste een activiteitenplan en een begroting. De aanvraag voor de programmaperiode dient uiterlijk 13 weken voor aanvang van de subsidieperiode te worden ingediend. In dit geval dient de aanvraag dus uiterlijk 1 oktober 2026 te worden ingediend. ZonMw zal hiervoor een aanvraagformulier en een begrotingsformat verstrekken dat moet worden gebruikt.

Beoordeling

In de beoordelingsfase worden aanvragen gecontroleerd en inhoudelijk beoordeeld. Dit gebeurt, rekening houdend met het programma van eisen, op basis van een nog nader te bepalen juridisch raamwerk. Doel is een consistente toepassing van de criteria op alle aanvragen, met een duidelijke motivering per uitkomst. Voor beoordeling van de aanvraag zal gewerkt worden met de programmacommissie van het KSD-programma.

Subsidieverlening

Na een positieve beoordeling stelt ZonMw in de fase van subsidieverlening de toekenningsbeschikking op. In deze definitieve beschikking worden aan de subsidieontvanger de eisen vermeld die samenhangen met het ontvangen van de subsidie. Ook vermeldt de beschikking alle eisen die betrekking hebben op de monitoring en de verantwoording van de subsidie. Dit document vormt dus de formele subsidieverlening en bevat concreet afspraken over de verplichtingen van de subsidieontvanger, waaronder meldingsplicht bij afwijkingen, bewaarplicht van administratie en de verplichting tot het leveren van bewijsstukken voor de vaststelling. ZonMw bepaalt in deze fase ook de betalingsregeling (bevoorschotting en tranches).

4.3. Monitoring voortgang

Voor de uitvoering van het programma, inclusief de bewaking van de voortgang, is ZonMw het aanspreekpunt voor zowel de kenniscentra voor specifieke doelgroepen als voor VWS. Hoewel VWS het verzoek tot vormgeving van het programma doet, is ZonMw de primaire uitvoerder van het programma. Dit sluit aan bij de aanbeveling uit de externe eindevaluatie 2020-2025 van KSD rondom de rolverduidelijking van ZonMw en VWS.

Wanneer er tussentijds financiële middelen vrijvallen kan met deze middelen eventueel een subsidieronde (programmasubsidie) worden uitgezet. Deze oproepen zullen dan zich richten op thema's die bijdragen aan kennisontwikkeling en kennisbenutting. Eventuele extra subsidiemiddelen die beschikbaar worden gesteld door VWS gedurende de looptijd van het programma zullen via een programmasubsidie worden uitgezet zodat de kenniscentra ook gericht aanvragen voor wetenschappelijk onderzoek kunnen indienen.

Tijdens de looptijd van het programma zal de voortgang van de gefinancierde kenniscentra gemonitord worden. De specifieke eisen rondom de monitoring van de voortgang van het kenniscentrum worden vastgelegd in de beschikking.

4.3.1. Inhoudelijke voortgang

Er wordt in ieder geval jaarlijks (datum nader te bepalen) een inhoudelijk verslag opgevraagd op basis van een nog nader te bepalen format. In het verslag wordt gemonitord of de voorgenomen activiteiten daadwerkelijk zijn uitgevoerd en welke impact hiermee is bereikt. Ook dient hierin te worden beschreven welke activiteiten er voor het nieuwe jaar op de planning staan.

Alle subsidieontvangers dienen jaarlijks een publiek jaarverslag te publiceren over alle activiteiten en projecten die het kenniscentrum in dat jaar heeft ondernomen en uitgevoerd.

- **Tafeldagen**

Naast de inhoudelijke monitoring door middel van voortgangsverslagen vinden er ieder jaar 2 tot 4 tafeldagen plaats, georganiseerd vanuit ZonMw, in samenspraak met de kenniscentra. De tafeldagen worden gebruikt voor de behandeling van inhoudelijke thema's waarop de deelnemende partijen kennis met elkaar kunnen uitwisselen. De aanwezigheid van de projectleiders bij de tafeldagen is verplicht. Afhankelijk van het thema van de tafeldag kan ZonMw ervoor kiezen om ook andere partijen dan de kenniscentra aan te laten sluiten. Dit gaat dan onder andere om academische werkplaatsen en partijen als Trimbos of de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland.

- **Site visits**

Verder vindt er jaarlijks een site visit plaats waar medewerkers van ZonMw en leden van de programmacommissie in gesprek gaan met betrokkenen bij het kenniscentrum over de voortgang, de doorontwikkeling en de borging. De site visit zal het ene jaar alleen gericht zijn op de doorontwikkeling en bestending van het kenniscentrum en het andere jaar zal er ook nadrukkelijk aandacht zijn voor de samenwerking met de zorginstellingen en/of expertisecentra.

4.3.2. Financiële voortgang

De subsidieverstrekking geldt voor meerdere jaren. Dit voorkomt dat jaarlijks een afzonderlijk verzoek tot vaststelling nodig is van de subsidieontvanger. ZonMw stelt de subsidie jaarlijks ambtshalve vast.

Er wordt, in aanvulling op de inhoudelijke monitoring, jaarlijks van ieder kenniscentrum verwacht dat zij een financiële verantwoording indienen over het voorafgaande jaar (datum van indiening nog nader te bepalen). Het gaat om een jaarrekening met toelichting op mogelijke afwijkende posten. Mogelijke onderbesteding kan worden gebruikt in het daaropvolgende subsidiejaar.

Bij de financiële verantwoording van de subsidieverleningsperiode wordt ook een accountantsverklaring opgevraagd over de voorgaande periode. Op dat moment wordt door ZonMw gekeken naar de overgebleven onderbesteding. Als blijkt dat er op dat moment nog beschikbare onderbesteding is dan vloeit dit terug naar ZonMw en kan dit niet meer worden ingezet door de kenniscentra. Eventuele onderbesteding kan, na overleg met VWS, worden ingezet voor het uitzetten van een programmasubsidie en kan daarmee terugvloeien in het programma.

Gezien de langer durende aard van de financiering die de kenniscentra van ZonMw ontvangen is het van belang om rekening te houden met een redelijk afbouwtermijn. Er worden expliciete afbouwscenario's vastgelegd door de kenniscentra die voorzien in de afbouwtermijn. Het gaat om scenario's inclusief bepalingen over personele transitie, lopende contracten en financiële reserveringen zodat maatschappelijke en financiële schade bij volledige beëindiging van de financiering vanuit ZonMw zoveel mogelijk wordt beperkt.

4.4. Programmasubsidie

Omdat het voor deze specifieke doelgroepen vaak lastig om mee te dingen naar projectsubsidies vanwege de kleine doelgroepen en de grote concurrentie, is er een klein budget beschikbaar dat via programmasubsidies wordt uitgezet en waarmee de kenniscentra gerichte onderzoeksprojecten kunnen uitvoeren. Door de programmasubsidie specifiek aan dit programma te koppelen, is er in elk geval zekerheid dat er een klein aantal innovatieve onderzoeksprojecten voor specifieke doelgroepen van start kan gaan.

Het gaat om een subsidie van jaarlijks 500.000 euro. Dit geld zal niet per jaar worden uitgezet, maar in 3 verschillende subsidierondes. In 2028, 2031 en 2034 zullen er subsidierondes worden opengesteld voor een bedrag van 1,67 miljoen euro per ronde. De precieze invulling van de rondes en de thematiek zal gedurende de looptijd van het programma bepaald worden en afhangen van de behoeften in het veld. Als er vanuit de subsidie nog budget over blijft dan kan ook dit budget worden ingezet voor het aanvragen van onderzoeksprojecten via een reguliere subsidieoproep. Dit bedrag zal dan worden toegevoegd aan één van de geplande subsidierondes.

5. Evaluatie

5.1. Tussentijdse evaluatie

Door de langere subsidieperiode kunnen kenniscentra werken aan kennisbenutting in de volle breedte. Tegelijkertijd maakt een lange subsidieperiode – met vooraf vastgestelde criteria en inhoudelijke aandachtspunten – het lastiger om in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Om dit risico te minimaliseren zal halverwege de looptijd van het programma een tussentijdse evaluatie worden uitgevoerd. De evaluatie biedt de gelegenheid om, indien nodig, prioriteiten binnen de gestelde thema's en criteria te aan te scherpen.

De tussentijdse evaluatie wordt intern uitgevoerd waarbij relevante stakeholders zullen worden betrokken. In de evaluatie wordt de impact van de subsidieontvangers zo goed mogelijk in kaart gebracht en kunnen aangescherpte criteria en inhoudelijke aandachtspunten worden vastgesteld voor de tweede programmaperiode. De tussentijdse evaluatie vindt plaats op basis van een nog nader te bepalen format en valt bestuurlijk gezien volledig onder de verantwoording van ZonMw.

De tussentijdse evaluatie heeft als doelen:

- Evalueren op meetbare uitkomsten impact (in onderzoek, onderwijs en zorgpraktijk).
- Evalueren en herijken van de meetbare criteria.
- Indien van toepassing: toevoegen van thema's waarop de kenniscentra zich moeten richten.

5.2. Eindevaluatie

De eindevaluatie vindt plaats in het jaar 2034. Hierin wordt zowel het ZonMw-programma als de inhoud en impact van dat wat de kenniscentra hebben bewerkstelligd en in hoeverre zij met succes hebben gewerkt aan borging en bestendiging van het kenniscentrum geëvalueerd. De conclusies van de tussentijdse evaluatie en de nieuwe criteria voor de tweede tranche zullen een belangrijke basis vormen voor de eindevaluatie.

De eindevaluatie biedt mogelijk ook een doorkijk voor een eventuele voortzetting van het verstrekken van subsidie. Of het programma na 2036 een vervolg krijgt hangt af van nieuwe financiering vanuit het ministerie van VWS, en of de opdracht hiervoor aan ZonMw wordt verstrekt. ZonMw zal zo'n 1,5 tot 2 jaar voor de afloop van het programma hierover met VWS in gesprek gaan. Er zijn een aantal scenario's vanuit ZonMw mogelijk:

- Doorgang (verlenging) van het programma.
- Gedeeltelijke doorgang (omdat er minder subsidie beschikbaar is).
- Afbouw van de subsidie en stopzetting van het programma.

6. Financiële omvang

Het totale programmabudget is onderverdeeld in een gedeelte voor de bekostiging van subsidie en een gedeelte voor de uitvoering van het programma door ZonMw. In bijlage G is een overzicht van de begroting opgenomen.

Subsidie

Voor dit programma is voor de gehele looptijd van 10 jaar (voor de periode 2027-2036) minimaal 58,8 miljoen euro benodigd voor subsidieverstrekking aan kenniscentra die aan het programma van eisen voldoen. Dit is inclusief een eventuele afbouwperiode.

Begin 2020 heeft de NZa geadviseerd over bekostiging van kenniscentra via subsidie en daarbij uitgerekend dat voor een kenniscentrum maximaal € 470.000 noodzakelijk is om te kunnen werken aan de kerntaken zoals genoemd in hoofdstuk 3.2. Door de OVA-verhoging 2025 is dit bedrag inmiddels € 489.477 geworden en ook de komende jaren zal de OVA-verhoging worden toegepast. Deze OVA-verhoging is nog niet opgenomen in bijgevoegde begroting.

Voor kenniscentrum ZEVMB is een extra taak voorzien, namelijk de behandeling van aanvragen van een ZEVMB paspoort en de uitgifte daarvan. Het jaarlijks benodigde bedrag hiervoor is vastgesteld op maximaal 160.000 euro.

Naast subsidie voor de infrastructurele ondersteuning van de kenniscentra is er ook budget benodigd voor het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek dat ten goede komt aan de specifieke doelgroepen. Het is voor deze doelgroepen vaak lastig om mee te dingen naar projectsubsidies omdat de doelgroepen klein zijn. Door een programmasubsidie specifiek aan dit programma te koppelen, is er in elk geval zekerheid dat er een klein aantal onderzoeksprojecten kan starten. Het gaat om een totaalbedrag van 5 miljoen euro (een jaarlijks bedrag van 500.000 euro), dat in 3 subsidierondes zal worden uitgezet in de jaren 2028, 2031 en 2034.

Uitvoeringskosten

Tot slot is er, naast de subsidies, ook budget benodigd voor de uitvoeringskosten door ZonMw en aanvullende bureaunkosten, zoals vacatiegelden voor commissieleden en algemene kosten voor de organisatie van tafeldagen (waarbij ook externe inhoudelijke expertise kan worden ingezet om de netwerken te helpen met hun doorontwikkeling) en site visits aan de kenniscentra. Berekend is dat dit voor een periode van 10 jaar zo'n 6,3 miljoen euro betreft.

Staatssteun

ZonMw acht het aannemelijk dat voor dit programma de staatssteunmaatregel DAEB van toepassing is. In geval van toepassing van de DAEB geldt dat de maximale duur van de activiteiten die onder deze subsidie vallen niet meer dan 10 jaar mag bedragen. Ook mag het aangevraagde subsidiebedrag dan niet meer bedragen dan de netto kosten zoals beschreven in het meerjarenplan.

Bijlagen

Bijlage A. Ambities KILZ

1. We ontwikkelen en benutten effectieve implementeerbare kennis en stimuleren anderen om dat ook te doen door:
 - Kennis snel en goed vindbaar te maken (en daarbij aandacht te geven aan implementatieaspecten)
 - Erop te sturen dat kennis uit onderzoek in een bruikbare vorm beschikbaar komt voor zorgprofessionals, cliënten en mantelzorgers
 - Kennis uit de praktijk als input voor de onderzoeksagenda te gebruiken
 - Kennis snel toe te leiden naar onderwijs, bijv. door voorwaarden te stellen aan subsidieverlening
 - Onderwijspartijen te betrekken bij kennisontwikkeling en –implementatie
2. We maken gebruik van data voor ‘leren en verbeteren’ en stimuleren anderen om dat ook te doen door:
 - Aandacht te vragen voor technologie, digitalisering en gebruik van data in onderwijs, onderzoek en zorgpraktijk
 - Te faciliteren dat gebruik van zorgdata voor leren en verbeteren makkelijker mogelijk is
 - Te stimuleren dat er lef wordt getoond door zorgorganisaties en -bestuurders om een veilige leeromgeving en cultuur te creëren/stimuleren waar leren en fouten maken mag
 - Te stimuleren dat onderzoeksresultaten altijd worden teruggekoppeld aan de werkvloer op een voor hen aansprekende en bruikbare manier
 - Hiervoor zelf het goede voorbeeld te geven
3. Wij leggen de focus op ‘wat werkt’ voor cliënten en betrekken hen bij alle fases in de kenniscyclus door:
 - Te stimuleren dat cliënten en zorgverleners steeds worden betrokken als volwaardige partner bij alle fases in de kenniscyclus
 - Ervarings- en praktijkkennis te erkennen en te waarderen naast wetenschappelijke kennis
 - Te faciliteren dat er een verschuiving tot stand komt in onderzoek, onderwijs en praktijk naar hoe zorg en ondersteuning bijdraagt aan kwaliteit van leven, werken en sterven
 - Te stimuleren dat er methodieken (door-)ontwikkeld worden om die effectiviteit van zorg en ondersteuning voor cliënten te kunnen vaststellen
 - Te stimuleren dat voor de cliënt relevante uitkomstmaten (Kwaliteit van Leven, ervaren regie over eigen leven) vaker gebruikt worden in de zorgpraktijk voor ‘leren en verbeteren’
4. Wij werken domein- en sector-overstijgend samen en stimuleren anderen om vaker over de eigen grenzen te kijken door:
 - Elkaar te informeren, te betrekken en te monitoren én elkaar aan te spreken
 - In onze eigen organisaties de relevante teams, projecten en afdelingen te informeren en te betrekken
 - Kennis en kennisproducten domein- en sectoroverstijgend te verspreiden
 - Belemmeringen weg te nemen voor domein- en sector-overstijgend ‘leren en verbeteren’
5. We willen leren wat werkt in de kennisinfrastructuur en dit inzichtelijk maken (ook door naar onszelf te kijken en een ‘lerende benadering’ centraal te stellen):
 - Een reflexieve ‘lerende Monitor’ in te richten waarin we leren van elkaar, van de wetenschap en van cliënten, en gezamenlijk de thema’s (en te behalen doelen) vaststellen, deze in co-creatie met partijen vormgeven, voornamelijk gebaseerd op de beschikbare informatie en data.
 - De resultaten en inzichten steeds terug te koppelen aan de potentiële gebruikers en hierover het gesprek voeren.

Bijlage B. Programma-evaluatie KSD

Het bureau Schuttelaar en partners heeft voor het KSD-programma een externe evaluatie uitgevoerd en heeft hierbij gebruik gemaakt van een adviescommissie bestaande uit drie deskundigen uit het veld (die bekend zijn met ZonMw). De evaluatie heeft conclusies en aanbevelingen opgeleverd die in de uitvoering van het nieuwe programma (2027-2032) worden meegenomen. Deze conclusies en aanbevelingen worden hieronder samengevat met daarbij een reactie van ZonMw op de geformuleerde aanbevelingen.

Conclusies

Er wordt geconcludeerd dat alle netwerken goede stappen hebben gezet in de ontwikkeling van de kennisinfrastructuur en in het bereiken van impact voor de doelgroepen. In het begin waren de netwerken erg op zichzelf gericht om alles rondom het inrichten van het landschap goed te organiseren, maar er zijn steeds meer positieve ontwikkelingen op het gebied van samenwerking tussen de netwerken onderling en met andere partijen (zoals onderwijs). Ook de zichtbaarheid van de netwerken wordt steeds groter.

Over het algemeen zijn de netwerken positief over de rol en ondersteuning van ZonMw. In het rapport komen de volgende positieve conclusies naar voren over de rol van ZonMw.

- Veel netwerken zien ZonMw als een faciliterende kracht achter hun activiteiten. Tijdens meerdere interviews kwam naar voren dat ZonMw een belangrijke verbindende kracht is geweest tussen de verschillende netwerken.
- De tafeldagen die 4 keer per jaar worden georganiseerd door ZonMw, worden als positief ervaren. Ze dragen bij aan versterking van de samenwerking tussen de netwerken, doordat deze bijeenkomsten een platform bieden voor de netwerken om elkaar te ondersteunen en van elkaar te kunnen leren. De tafeldagen hebben ook bijgedragen aan de frequentie waarmee de directeurs van de netwerken elkaar ontmoeten. ZonMw speelt hierin een faciliterende rol, door kennisuitwisseling tussen de netwerken te stimuleren.
- De speeddatesessies tussen de netwerken en de subsidieprogramma's van ZonMw worden erg gewaardeerd en als waardevol ervaren. Deze sessies helpen de netwerken om beter zicht te krijgen op de beschikbare financieringsmogelijkheden wat kan leiden tot het doen van meer subsidieaanvragen. Het wordt door de netwerken ook op prijs gesteld dat ZonMw oproepen voor subsidies doorstuurt, zodat er sneller op gereageerd kan worden.
- De communicatie met ZonMw wordt als positief en prettig ervaren. Er wordt snel op e-mails gereageerd wat de samenwerking vergemakkelijkt en de communicatie soepel laat verlopen.

Aanbevelingen en opvolging ZonMw

Aanbeveling 1 – Perspectief van cliënten beter meenemen

Het perspectief van cliënten, hun naasten en cliëntenraden kan nog beter en meer structureel worden meegenomen bij kennisontwikkeling. Hun ervaringen en behoeften zijn de basis om kennisproducten relevant, bruikbaar en mensgericht te maken. Het perspectief van zorgprofessionals is daarbij een waardevolle aanvulling. Door cliënten, hun naasten en cliëntenraden als vertrekpunt te nemen en het perspectief van zorgprofessionals aanvullend te gebruiken, ontstaan kennisproducten die beter aansluiten bij de praktijk, meer draagvlak hebben en bijdragen aan mensgerichte zorg.

ZonMw kan zich vinden in deze aanbeveling en onderkent dat er meer draagvlak zal zijn voor bepaalde producten als de mensen om wie het gaat hierover hebben meegedacht of hieraan hebben bijgedragen. ZonMw neemt deze aanbeveling mee in het ontwerp van het vervolgprogramma.

Aanbeveling 2 – Samenwerking stimuleren tussen netwerken

De samenwerking tussen de verschillende netwerken kan nog efficiënter en effectiever plaatsvinden. Door samen te werken kan de impact van de netwerken vergroot worden. Samenwerking kan plaatsvinden op meerdere niveaus: van gezamenlijke subsidieaanvragen tot kennisontwikkeling en onderzoek. Door de kleine doelgroepen waar het omgaat, zullen de netwerken sterker staan als ze samenwerken. Het is belangrijk dat de samenwerking vanuit de netwerken zelf ontstaat. Dit zorgt voor meer betrokkenheid en duurzaamheid van de relatie. ZonMw kan hierin echter wel een belangrijke en faciliterende rol spelen.

ZonMw zal de netwerken blijven stimuleren om met elkaar samen te werken en gezamenlijk op te trekken, bijvoorbeeld bij het aanvragen van subsidies. Dit is het afgelopen jaar al vaker onderwerp van gesprek geweest tijdens de tafeldagen die ZonMw 4 keer per jaar faciliteert voor de netwerken.

Aanbeveling 3 – Aandacht voor implementatie

De netwerken zouden, zeker in deze fase van hun ontwikkeling, meer focus kunnen leggen op de implementatie van kennisproducten. ZonMw kan hierbij ondersteunen door implementatiespecialisten in te schakelen en actiever aan te bieden die kunnen helpen bij de praktische uitvoering van de veranderingen. 2 netwerken hebben al eerder gebruik gemaakt van een implementatiespecialist en die spraken positief over de ondersteuning.

Implementatie en borging is voor ZonMw een belangrijk aandachtspunt. Het is logisch dat de netwerken de eerste jaren vooral bezig zijn geweest met het inrichten van het landschap en het goed organiseren van de zorg. Nu dit allemaal staat, is het moment aangebroken om meer in te gaan zetten op implementatie en borging. Hier kan ZonMw de netwerken zeker bij ondersteunen.

Aanbeveling 4 – Algemene modules voor nascholing

Het is niet haalbaar om specifiek onderwijs te ontwikkelen voor iedere LVHC-doelgroep. Een mogelijkheid is om modules te ontwikkelen die gericht zijn op bredere, gezamenlijke thema's die relevant zijn voor meerdere doelgroepen, zoals cliëntparticipatie, intuïtief handelen, omgaan met gedragsproblematiek of zorgethiek. Het integreren van dergelijke modules in het onderwijs zorgt ervoor dat alle aankomende zorgprofessionals vanaf het begin van hun opleiding vertrouwd raken met belangrijke zorguitdagingen die ze tijdens hun carrière zullen tegenkomen. Dit helpt hen niet alleen om zich beter voor te bereiden op de praktijk, maar ook om een meer holistische benadering van zorg te ontwikkelen.

ZonMw staat achter deze aanbeveling en is het ermee eens dat specifiek onderwijs voor elke doelgroep geen plek gaat vinden in de verschillende curricula. Meer gezamenlijk optrekken en modules ontwikkelen die bijdragen aan het bekendheid geven over de langdurige zorg in het algemeen lijkt een betere aanpak. Hier zijn de netwerken, onder begeleiding van ZonMw, met elkaar over in gesprek, onder andere tijdens de tafeldagen die ZonMw faciliteert.

Aanbeveling 5 – Vindbaarheid en zichtbaarheid verbeteren

Er moet worden gewerkt aan de zichtbaarheid en vindbaarheid van kennisproducten, voor zowel de zorgprofessional als voor de cliënt. Voor zorgprofessionals is het belangrijk dat ze bijvoorbeeld (digitale) trainingssessies en workshops krijgen waarin zorgprofessionals leren hoe ze de producten optimaal kunnen inzetten in de zorg. Zorg ervoor dat kennisproducten ook begrijpelijk zijn voor cliënten. Om cliënten actiever te betrekken, is het essentieel dat zij eenvoudig toegang hebben tot de beschikbare informatie en deze ook goed kunnen begrijpen.

ZonMw neemt deze aanbeveling mee in het vervolgprogramma. Momenteel worden er al gesprekken gevoerd met de netwerken om ze bewust te maken van de Kennispleinen en het belang om relevante informatie voor de langdurige zorg hierop te plaatsen. ZonMw kan hierin een ondersteunende rol vervullen.

Aanbeveling 6 – Meer focus op lange termijn

Er zou meer focus moeten komen op lange termijn plannen zodat er bredere en meer strategische doelen kunnen worden opgesteld door de netwerken. Met lange termijn plannen kan men gericht werken aan duurzame verbeteringen en veranderingen in de zorgsector. Een langetermijnvisie zorgt ervoor dat de focus behouden blijft.

ZonMw kan zich vinden in deze aanbeveling en neemt deze aanbeveling mee in het ontwerp van het vervolgprogramma.

Aanbeveling 7 – Verminderen administratieve lasten

De doelgroepnetwerken hebben de afgelopen jaren veel hoge administratieve lasten ervaren. Dit heeft er vooral mee te maken dat zij zowel aan CEIz als aan ZonMw verantwoording moeten afleggen en zaken als jaarverslagen en site visits dubbel plaatsvinden. De netwerken denken dat dit het gevolg is van een slechte onderlinge afstemming tussen CEIz en ZonMw.

ZonMw neemt deze aanbeveling mee in het ontwerp van het vervolgprogramma en wil benadrukken dat de afstemming tussen ZonMw en CEIz op dit moment goed verloopt en op regelmatige basis plaatsvindt.

Aanbeveling 8 – Site visits

De site visits worden in de huidige vorm gewaardeerd. Ze worden gezien als een goed middel om gesprekken te voeren over het verbeteren van de netwerken en de samenwerking. Door de situatie ter plaatse te ervaren, krijgt de programmacommissie een beter begrip van de werkelijke stand van zaken binnen de netwerken en wordt de connectie tussen de programmacommissie en de netwerken bevordert. Het is wel belangrijk dat de commissieleden voldoende kennis hebben van de specifieke doelgroepen en zorgprocessen om goede inhoudelijke gesprekken te kunnen voeren. Ook is een aanbeveling om thema-specifieke site visits te organiseren, rondom een specifiek thema dat op dat moment relevant is zodat de gesprekken meer gerichte inzichten opleveren.

ZonMw zal de site visits en de invulling en focus in een vervolgprogramma nader bezien.

Aanbeveling 9 – Reflectie

Het functioneren van de programmacommissie moet regelmatig geëvalueerd worden om ervoor te zorgen dat de commissie voldoende expertise heeft voor de verschillende fasen van het programma. Jaarlijkse reflectiemomenten lijken hiervoor belangrijk, zodat er ruimte is voor verbetering en aanpassing en er ingespeeld kan worden op de veranderende fasen van het programma.

ZonMw kan zich vinden in deze aanbeveling en neemt deze aanbeveling mee in het ontwerp van het vervolgprogramma.

Aanbeveling 10 - Rol ZonMw in vervolgprogramma

Het is belangrijk dat ZonMw in het vervolgprogramma meer duidelijkheid verschaft over de specifieke focus binnen het KSD-programma. De focus van ZonMw zou zich vooral moeten richten op de kenniscentra en niet op de expertisecentra die de daadwerkelijke zorg verstrekken.

ZonMw kan zich deels vinden in deze aanbeveling en neemt deze aanbeveling mee in het ontwerp van het vervolgprogramma. De rol van de kenniscentra binnen de kennisinfrastructuur en het samenspel met andere stakeholders is daarin een belangrijk thema.

Bijlage C. Toelichting CEIz

Eind 2019 heeft het ministerie van VWS de Commissie Expertisecentra langdurige zorg (CEIz) aangesteld. Deze onafhankelijke commissie heeft de opdracht gekregen de gespecialiseerde zorg voor hele kleine specifieke doelgroepen (de LVHC doelgroepen) te ontwikkelen en hiervoor een kennisinfrastructuur in te richten voor de uitwisseling van kennis. Dit heeft zij de afgelopen jaren gedaan aan de hand van 3 strategische doelen:

- Opbouw van zorglandschappen (netwerken van organisaties en voorzieningen gericht op het verlenen van zorg die zich voortdurend ontwikkelt) en kennis- en expertise-doelgroepnetwerken;
- Duurzame verankering van de gerealiseerde kennis- en expertisestructuur in de langdurige zorg
- Vergroten van de positionering en zichtbaarheid en versterken van de betrokkenheid van stakeholders.

De CEIz heeft (tot 31 december 2026) als doel om de kennis en deskundigheid (expertise) voor 7 LVHC-doelgroepen te verbeteren. En daarmee ook de levering van zorg. De CEIz heeft er de afgelopen jaren voor gezorgd dat zich doelgroepnetwerken hebben gevormd. Deze doelgroepnetwerken bestaan uit centra die hooggespecialiseerde kennis en deskundigheid samenbrengen (kennis- en expertisecentra). In de afgelopen jaren zijn er vereiste kwaliteitscriteria opgesteld (omschrijving van de kwaliteit waaraan de doelgroepnetwerken in elk geval moeten voldoen). Momenteel maken 7 doelgroepnetwerken deel uit van de LVHC-structuur.

Per 1 januari 2027 zal de CEIz ophouden te bestaan. Daarom is in de periode van 2025-2026 gewerkt aan een traject (ondersteund door PwC) dat gericht is op de structurele borging van de opgebouwde kennis-en infrastructuur in de bestaande keten. Hierover vindt afstemming en samenwerking plaats met verschillende stelselpartijen, zodat de taken van de CEIz vanaf 1 januari 2027 geborgd zijn binnen het reguliere stelsel. Voor wat betreft de financiering en de monitoring van de kenniscentra zal ZonMw hierin een rol gaan vervullen en mogelijk taken overnemen van de CEIz. De gesprekken over het beleggen van taken van de CEIz bij ZonMw worden in 2026 afgerond en meegenomen bij de verdere inrichting van het KSD-programma.

Bijlage D. Programma van eisen voor LVHC doelgroepen

Hieronder volgt het programma van eisen waaraan partijen (die behoren tot één van de door CEIz erkende LVHC doelgroepen) die in aanmerking willen komen voor subsidie vanuit het programma Kenniscentra voor Specifieke Doelgroepen 2027-2036 moeten voldoen op de datum van aanvraag.

1. **Specifieke doelgroep**

a) Het kenniscentrum richt zich op één van de volgende aandoeningen:

- Ziekte van Huntington
- Syndroom van Korsakov
- Multiple Sclerose met ernstige motorische beperkingen
- Niet-aangeboren hersenletsel (NAH) met zeer ernstig probleemgedrag
- Zeer ernstige gerontopsychiatrische aandoening
- Langdurige bewustzijnsstoornis
- Dementie met zeer ernstig probleemgedrag

Per doelgroep wordt slechts één kenniscentrum gefinancierd.

b) Daarnaast gelden voor de doelgroep waar het kenniscentrum zich op richt nog de volgende eisen:

- Het gaat om een duidelijk afgebakende doelgroep van cliënten die langdurige zorg en ondersteuning nodig hebben vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz), zoals beschreven in de Regeling langdurige zorg (artikel 2.2 lid 1 sub c).
- Het gaat om cliënten die intramurale zorg ontvangen.
- Het betreft een kleine groep cliënten (maximaal 1.500) met de betreffende aandoening in Nederland.

2. **Type organisatie**

Het kenniscentrum is een onderdeel binnen een bredere kennisinfrastructuur. Binnen deze brede kennisinfrastructuur verzamelt, creëert, organiseert en deelt het kenniscentrum kennis op het terrein van de langdurige zorg voor één van bovengenoemde doelgroepen op een systematische en toegankelijke manier. De taken van een kenniscentrum staan beschreven in hoofdstuk 3.2.

- a) Het kenniscentrum maakt deel uit van een juridisch geformaliseerd samenwerkingsverband (een vereniging), waarbij tenminste een doelgroep expertisecentrum (DEC) en een regionaal expertisecentrum (REC) betrokken zijn.
- b) Het kenniscentrum is aantoonbaar minstens twee jaar actief als zodanig. Hierbij wordt gelet op de datum van oprichting van de vereniging.
- c) De expertisecentra die deel uitmaken van het samenwerkingsverband dragen aantoonbaar (in-cash of in-kind) bij aan het kenniscentrum. De bijdragen uit eigen middelen worden inzichtelijk gemaakt voor ZonMw door het aanleveren van een integrale begroting van het kenniscentrum.
- d) Naast eventuele cofinanciering van ZonMw of VWS ontvangt het kenniscentrum geen overheidsfinanciering voor hetzelfde doel of dezelfde activiteiten.

3. **Onderzoek en ontwikkeling**

Het kenniscentrum voert regie op het ontwikkelen, updaten van en uitvoering geven aan een onderzoeks- en ontwikkelagenda van de doelgroep en betreft hierbij relevante samenwerkingspartners. Wat precies bedoeld wordt met een onderzoeks- en ontwikkelagenda staat beschreven in hoofdstuk 3.2.

- a) Er is een actuele onderzoeks- en ontwikkelagenda aanwezig die is opgesteld in samenspraak met de doelgroep en andere relevante samenwerkingspartners. Deze kan worden overlegd.
- b) Er is een procesbeschrijving aanwezig waarin staat beschreven hoe de onderzoeks- en ontwikkelagenda tot stand is gekomen en geactualiseerd wordt. Dit kan worden overlegd.
 - Hierin is in elk geval opgenomen: een beschrijving hoe kennisvragen en knelpunten vanuit het veld (bijv. over de zorg aan de doelgroep) worden opgehaald vanaf de werkvloer (praktijk, lokaal beleid en onderwijs) en bij cliënten en/of hun naasten, zodat duidelijk wordt dat de relevantie voor de praktijk leidend is bij het opstellen van de onderzoeks- en ontwikkelagenda.
- c) Het kenniscentrum heeft specifieke kennis en expertise van de doelgroep en kan dit via eerder onderzoek en betrokken onderzoekers aantoonbaar maken.
- d) Het kenniscentrum kan inzichtelijk maken welke promotietrajecten en overige onderzoeken worden uitgevoerd bij de betrokken expertisecentra en in hoeverre die aansluiten bij de onderzoeks- en ontwikkelagenda.
- e) Het kenniscentrum zet zich actief in om (financiële) middelen te werven voor het doen van onderzoek en het vertalen van onderzoek naar de praktijk. Dit kan aantoonbaar worden gemaakt door het overleggen van meerdere ingediende subsidieaanvragen.

4. **Vindbaarheid**

Het kenniscentrum zorgt voor vindbaarheid van kennis over en producten voor de doelgroep. Zij richt zich hierbij op de expertisecentra, maar ook op andere zorgorganisaties, zorgprofessionals, relevante keten- en netwerkpartners en belanghebbenden die werken met de doelgroep. Er dient open toegang te zijn tot ontwikkelde kennis en interventies en de drempels voor kennisdeling zijn laag. Nieuwe (ervarings)kennis, resultaten en producten worden beschikbaar gesteld voor de gehele langdurige zorg, op zo'n manier dat de praktijk hier voordeel van heeft.

- a) Het kenniscentrum werkt samen met (één van) de Kennispleinen van Vilans. Dit kan worden aangetoond doordat informatie over en ontwikkelde kennisproducten voor de specifieke doelgroep vindbaar zijn op (één van) de Kennispleinen.
- b) Het kenniscentrum werkt samen met relevante beroeps- en onderwijsorganisaties om ontwikkelde kennis en producten te verspreiden en te delen. Dit kan worden aangetoond door correspondentie hierover met relevante beroeps- en onderwijsorganisaties te overleggen.

5. **Samenwerking**

Het kenniscentrum werkt samen met verschillende partijen en op verschillende niveaus. Zo is er sprake van een goede samenwerking tussen wetenschap, onderwijs, beleid en cliëntvertegenwoordigers, waarbij men elkaars expertise kan versterken.

- a) Het kenniscentrum heeft een bewijs van samenwerking (in de vorm van een getekende samenwerkingsovereenkomst) met meerdere expertisecentra.
- b) Het kenniscentrum werkt samen met cliënten en/of naasten of met een cliënten/naasten vereniging. Dit moet blijken uit relevante correspondentie met (verenigingen van) cliënten en/of naasten of notulen van overleggen.
- c) Het kenniscentrum werkt samen met andere kennispartijen, kennisinstituten, kennisnetwerken of andere onderzoeksinstituten. Dit moet blijken uit relevante correspondentie.

- d) Het kenniscentrum werkt samen met één of meerdere opleidingsinstituten op het specifieke expertisegebied en/of opleidingen gerelateerd aan de doelgroep. Dit moet blijken uit relevante correspondentie.

6. Competentieprofielen

- a) Het kenniscentrum beschikt over actuele competentieprofielen voor relevante functies binnen de betrokken expertisecentra en kan deze overleggen. Ook blijkt uit relevante correspondentie dat deze zijn ontwikkeld in afstemming met het zorgveld.
- b) Het kenniscentrum beschikt over een leerlijn als leidraad voor het scholingsplan van betrokken expertisecentra en kan deze overleggen. Ook blijkt uit relevante correspondentie dat de leerlijn aansluit op behoeften vanuit de praktijk en (mede) gebaseerd is op practise-based en evidence-based ontwikkelde kennis.

7. Ontwikkeling en gebruik van kennisproducten en innovaties

Kennisproducten zijn concrete, overdraagbare uitkomsten van kennisontwikkeling. Producten waarin kennis is vastgelegd, vertaald of toepasbaar gemaakt voor een doelgroep. Het gaat om iets tastbaars of bruikbaar dat kennis overdraagt. Bijvoorbeeld praktijkgerichte producten (methodieken, protocollen, lesmateriaal), digitale producten (databestanden, software, apps, websites) of interactieve en communicatieve producten (workshops, webinars, video's).

- a) Het kenniscentrum beschikt over bruikbare kennisproducten ten behoeve van de doelgroep, die ontwikkeld zijn in samenwerking met expertisecentra, cliëntvertegenwoordigers en andere belanghebbenden, en kan deze kennisproducten overleggen.
- b) Het kenniscentrum beschikt over inzicht in de implementatie van kennisproducten binnen de expertisecentra en kan beschrijven wat de impact hiervan is voor de expertisecentra en de cliënten.
- c) Het kenniscentrum beschikt over een procesbeschrijving waarin staat beschreven hoe zij bijdraagt aan het ontwikkelen van richtlijnen/zorgstandaarden, hoe zij zorgt voor actualisatie, hoe zij hierover afstemming zoekt met belanghebbenden en hoe zij actieve implementatie coördineert, en kan deze procesbeschrijving overleggen.
- d) Het kenniscentrum beschikt over informatiemateriaal over de doelgroep en kan dit materiaal overleggen. Ook blijkt uit relevante correspondentie dat de doelgroep betrokken is geweest bij de ontwikkeling hiervan.
- e) Het kenniscentrum beschrijft welke stappen zij het afgelopen jaar heeft ondernomen om het gebruik van ontwikkelde kennisproducten en innovaties te ondersteunen en stimuleren.

8. Leerproces

Het kenniscentrum stimuleert en ondersteunt het leren ten behoeve van onderzoek en innovatie en stimuleert andere betrokken stakeholders om dat ook te doen.

- a) Het kenniscentrum geeft een beschrijving welke data zij relevant acht om van te leren en op welke wijze zij deze data het afgelopen jaar heeft verzameld en gebruikt.
- b) Het kenniscentrum geeft een beschrijving welke stappen zij het afgelopen jaar heeft ondernomen om geleerde lessen rondom het opbouwen en borgen van een kennisinfrastructuur (en wat hierin de werkzame elementen zijn) op te halen, vast te leggen en inzichtelijk te maken voor anderen.

Bijlage E. Programma van eisen voor specifieke doelgroepen (niet LVHC)

Hieronder volgt het programma van eisen waaraan partijen die in aanmerking willen komen voor subsidie vanuit het programma Kenniscentra voor Specifieke Doelgroepen 2027-2036 moeten voldoen op de datum van aanvraag.

Dit programma van eisen is NIET bedoeld voor LVHC-doelgroepen die door CEIz erkend zijn, maar is bedoeld voor 5 andere specifieke doelgroepen waarbij cliënten hoog complexe zorg nodig hebben.

1. Specifieke doelgroep

- a) Het kenniscentrum richt zich op één van de volgende aandoeningen:
- Licht verstandelijke beperking met ernstige bijkomende problematiek (LVB+)
 - Kinderen/jongeren met niet-aangeboren hersenletsel (NAH)
 - Ernstig verstandelijke beperking met zeer ernstige gedragsproblematiek (EVB+)
 - Zeer ernstig meervoudig verstandelijke beperking (ZEVMB)
 - Jonge mensen met dementie
- Per doelgroep wordt er slechts één kenniscentrum gefinancierd.
- b) Daarnaast gelden voor de doelgroep waar het kenniscentrum zich op richt nog de volgende eisen:
- Het betreft voor het grootste deel cliënten die een Wlz-indicatie hebben en daarmee in aanmerking komen voor het ontvangen van langdurige zorg en ondersteuning vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz).
 - Niet bij alle cliënten is al sprake van een Wlz-indicatie.
 - Cliënten kunnen intramurale of extramurale zorg ontvangen, aangezien voor een deel van bovengenoemde doelgroepen geldt dat cliënten veelal thuis wonen.

2. Type organisatie

Het kenniscentrum is een onderdeel binnen een bredere kennisinfrastructuur. Binnen deze brede kennisinfrastructuur verzamelt, creëert, organiseert en deelt het kenniscentrum kennis op het terrein van de langdurige zorg voor één van bovengenoemde doelgroepen op een systematische en toegankelijke manier. De taken van een kenniscentrum zijn beschreven in hoofdstuk 3.2.

- a) Het kenniscentrum maakt deel uit van, of is, een juridische entiteit.
- Het kenniscentrum is een op zichzelf staande juridische entiteit (bijv. een stichting). In dat geval is er sprake van formele samenwerking met relevante partijen (bijv. zorginstellingen, ouderinitiatieven of andere stakeholders). Dit wordt aangetoond door het overleggen van getekende samenwerkingsovereenkomsten met meerdere stakeholders.
 - Het kenniscentrum maakt deel uit van een juridisch geformaliseerd samenwerkingsverband (bijv. een vereniging). In dat geval zijn meerdere gehandicaptenzorgorganisaties en/of VVT-zorgorganisaties (verder zorgorganisaties genoemd) betrokken.
- b) Het kenniscentrum is minstens twee jaar actief als zodanig en op moment van publicatie van het gunningsvoornemen geregistreerd als een juridische entiteit of juridisch geformaliseerd samenwerkingsverband. Er wordt beschreven hoe men voortbouwt op een langer bestaande structuur/samenwerking en hiervan is relevante correspondentie beschikbaar.
- c) De partijen waarmee wordt samengewerkt dragen aantoonbaar (in-cash of in-kind) bij aan het kenniscentrum. De bijdragen uit eigen middelen worden inzichtelijk gemaakt voor ZonMw door het aanleveren van een integrale begroting van het kenniscentrum.

- d) Naast eventuele cofinanciering van ZonMw of VWS ontvangt het kenniscentrum geen overheidsfinanciering specifiek voor hetzelfde doel of dezelfde activiteiten.

3. Onderzoek

Het kenniscentrum voert regie op het ontwikkelen, updaten van en uitvoering geven aan een onderzoeks- en ontwikkelagenda van de doelgroep en betreft hierbij relevante samenwerkingspartners. Wat precies bedoeld wordt met een onderzoeks- en ontwikkelagenda staat beschreven in hoofdstuk 3.2.

- a) Er is een actuele onderzoeks- en ontwikkelagenda aanwezig die is ontwikkeld in samenspraak met de doelgroep en andere relevante samenwerkingspartners. Deze kan overlegd worden.
- b) Er is een procesbeschrijving aanwezig waarin staat beschreven hoe de onderzoeks- en ontwikkelagenda tot stand is gekomen en geactualiseerd wordt. Deze kan overlegd worden.
 - Hierin dient in elk geval te zijn opgenomen: een beschrijving hoe kennisvragen en knelpunten vanuit het veld (bijv. over de zorg aan de doelgroep) worden opgehaald vanaf de werkvloer (praktijk, lokaal beleid en onderwijs) en bij cliënten en/of hun naasten, zodat duidelijk wordt dat de relevantie voor de praktijk leidend is bij het opstellen van de onderzoeks- en ontwikkelagenda.
- c) Het kenniscentrum heeft specifieke kennis en expertise van de doelgroep en kan dit via eerder onderzoek en betrokken onderzoekers aantoonbaar maken.
- d) Het kenniscentrum jaagt wetenschappelijk onderzoek aan dat aansluit bij de onderzoeks- en ontwikkelagenda en participeert in wetenschappelijk onderzoek. Dit kan aantoonbaar worden gemaakt door het overleggen van meerdere ingediende subsidieaanvragen waarbij het kenniscentrum vertegenwoordigd is in de projectgroep.

4. Vindbaarheid

Het kenniscentrum zorgt voor vindbaarheid van kennis over en producten voor de doelgroep. Zij richt zich hierbij op de betrokken zorgorganisaties, maar ook op andere zorgorganisaties, zorgprofessionals, relevante keten- en netwerkpartners en belanghebbenden die werken met de doelgroep. Er dient open toegang te zijn tot ontwikkelde kennis en interventies en de drempels voor kennisdeling zijn laag. Nieuwe (ervarings)kennis, resultaten en producten worden beschikbaar gesteld voor de gehele langdurige zorg, op zo'n manier dat de praktijk hier voordeel van heeft.

- a) Het kenniscentrum beschrijft welke stappen zij het afgelopen jaar heeft ondernomen om te komen tot vindbaarheid van ontwikkelde kennis en kennisproducten over de doelgroep op (één van) de Kennispleinen van Vilans. Dit moet blijken uit relevante correspondentie met (één van) de Kennispleinen.
 - Gedurende het boekjaar moet informatie over en ontwikkelde kennisproducten voor de specifieke doelgroep te vinden zijn op (één van) de Kennispleinen.
- b) Het kenniscentrum beschrijft welke stappen zij het afgelopen jaar heeft ondernomen om te komen tot samenwerking met relevante beroeps- en onderwijsorganisaties om ontwikkelde kennis en producten te verspreiden en te delen. Dit moet blijken uit relevante correspondentie met beroeps- en onderwijsorganisaties.

5. Samenwerking

Het kenniscentrum werkt samen met verschillende partijen en op verschillende niveaus. Zo is er sprake van een goede samenwerking tussen wetenschap, onderwijs, beleid en cliëntvertegenwoordigers, waarbij men elkaars expertise kan versterken.

- a) Het kenniscentrum heeft een bewijs van samenwerking (in de vorm van een getekende samenwerkingsovereenkomst) met voor de doelgroep relevante partijen (dat kunnen zorgorganisaties zijn, maar ook andere stakeholders). Er dienen samenwerkingsovereenkomsten met meerdere partijen overlegd te worden.
- b) Het kenniscentrum werkt aantoonbaar samen met cliënten en/of naasten of met een cliënten/naasten vereniging. Dit moet blijken uit relevante correspondentie met (verenigingen van) cliënten en/of naasten of notulen van overleggen.
- c) Het kenniscentrum heeft contact met andere kennispartijen, kennisinstituten, kennisnetwerken of andere onderzoeksinstituten. Dit moet blijken uit relevante correspondentie.
- d) Het kenniscentrum heeft contact met één of meerdere opleidingsinstituten op het specifieke expertisegebied en/of opleidingen gerelateerd aan de doelgroep. Dit moet blijken uit relevante correspondentie.

6. Competentieprofielen

- a) Het kenniscentrum kan aantonen in het bezit te zijn van of te werken aan actuele competentieprofielen voor relevante zorgfuncties die zijn of worden ontwikkeld in afstemming met het zorgveld.
 - o Gedurende het boekjaar moeten de competentieprofielen daadwerkelijk ontwikkeld zijn.
- b) Het kenniscentrum kan aantonen in het bezit te zijn van of te werken aan een leerlijn als leidraad voor het scholingsplan van betrokken zorgprofessionals die aansluit op behoeften vanuit de praktijk en (mede) gebaseerd wordt op practice-based en evidence-based ontwikkelde kennis.
 - o Gedurende het boekjaar moet de leerlijn ontwikkeld zijn.

7. Ontwikkeling en gebruik van kennisproducten en innovaties

Kennisproducten zijn concrete, overdraagbare uitkomsten van kennisontwikkeling. Producten waarin kennis is vastgelegd, vertaald of toepasbaar gemaakt voor een doelgroep. Het gaat om iets tastbaars of bruikbaar dat kennis overdraagt. Bijvoorbeeld praktijkgerichte producten (methodieken, protocollen, lesmateriaal), digitale producten (databestanden, software, apps, websites) of interactieve en communicatieve producten (workshops, webinars, video's).

- a) Het kenniscentrum beschikt over bruikbare kennisproducten ten behoeve van de doelgroep, die ontwikkeld zijn in samenwerking met zorginstellingen, cliëntvertegenwoordigers of andere relevante stakeholders en kan deze kennisproducten overleggen.
- b) Het kenniscentrum beschikt over inzicht in de implementatie van kennisproducten binnen de zorginstellingen of andere relevante partijen en beschrijft wat de impact hiervan is voor deze partijen en de cliënten.
- c) Het kenniscentrum beschikt over een procesbeschrijving waarin staat beschreven hoe zij denkt te gaan bijdragen aan het ontwikkelen van richtlijnen/zorgstandaarden, hoe zij zorgt voor actualisatie, hoe zij hierover afstemming zoekt met belanghebbenden en hoe zij actieve implementatie coördineert. Zij kan deze procesbeschrijving overleggen.
- d) Het kenniscentrum beschikt over informatiemateriaal over de doelgroep en kan dit materiaal overleggen. Ook blijkt uit relevante correspondentie dat de doelgroep betrokken is geweest bij de ontwikkeling hiervan.

-
- e) Het kenniscentrum beschrijft welke stappen zij het afgelopen jaar heeft ondernomen om het gebruik van ontwikkelde kennisproducten en innovaties te ondersteunen en stimuleren.

8. Leerproces

Het kenniscentrum stimuleert en ondersteunt het leren ten behoeve van onderzoek en innovatie en stimuleert andere betrokken stakeholders om dat ook te doen.

- a) Het kenniscentrum beschrijft welke data zij relevant acht om van te leren en op welke wijze zij deze data het afgelopen jaar heeft verzameld en gebruikt.
- b) Het kenniscentrum beschrijft welke stappen zij het afgelopen jaar heeft ondernomen om geleerde lessen rondom het opbouwen en borgen van een kennisinfrastructuur (en wat hierin de werkzame elementen zijn) op te halen, vast te leggen en inzichtelijk te maken voor anderen.

Bijlage F. Voorbeelden van te financieren activiteiten

Hieronder volgen voorbeelden van activiteiten die gefinancierd kunnen worden. Deze komen voort uit het opgestelde programma van eisen.

- Aanstellen van personeel dat het netwerk en de kennisinfrastructuur versterkt (coördinatie, netwerkvorming, ondersteuning van onderzoeksaanvragen). Denk hierbij aan:
 - Ondersteunen bij de uitbreiding van de multidisciplinaire en wetenschappelijke staf bij betrokken expertisecentra of zorgorganisaties.
 - Creëren van duobanen tussen praktijk en/of kennisinstellingen en/of het gedeeltelijk vrijstellen van zorgprofessionals voor deelname aan onderzoeksprojecten.
- Versterking van het netwerk en de kennisinfrastructuur met personeel dat expertise heeft gericht op communicatie-, implementatie- en veranderprocessen. Denk hierbij aan:
 - Aanstellen van communicatiemedewerkers die in staat zijn een goede vertaling te maken van de resultaten van onderzoek voor professionals op de werkvloer.
 - Aanstellen van implementatiemedewerkers die meedenken om het onderzoek en de resultaten zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de wensen en behoeften van de cliënten en de zorgprofessionals.
 - Aanstellen van onderwijskundigen die in staat zijn resultaten via de gebaande paden richting het onderwijs of andersoortige scholing te verspreiden.
- Versterken van de samenwerking tussen praktijk, beleid, onderwijs en wetenschap, bijvoorbeeld tussen zorgorganisaties, onderwijsorganisaties en kennisinstellingen.
 - Het zoeken van verbindingen met universiteiten, HBOs en ROCs.
 - Het vormgeven van professionele leergemeenschappen.
- Activiteiten gericht op borging en toepassing van specialistische kennis in het onderwijs of de zorgpraktijk.
 - Het faciliteren van de opleidingsorganisaties die sommige zorgaanbieders zelf hebben.
 - Het organiseren van kennisbijeenkomsten met zorgverleners.
 - Het opstellen van zorgprogramma's.
 - Het ontwikkelen van zorgstandaarden en zorg dragen voor de implementatie daarvan.
 - Het ontwikkelen van informatiemateriaal over de doelgroep en het stimuleren van actieve kennisdeling.

Bijlage G. Begroting programma KSD 2027-2036

1.Verplichtingen	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	Totaal
<u>Programma</u>											
Kenniscentra excl. OVA; incl. afbouw	5.880.000	5.880.000	5.880.000	5.880.000	5.880.000	5.880.000	5.880.000	5.880.000	5.880.000	5.880.000	58.800.000
ZEVMB paspoort	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000	1.600.000
Programmasubsidie	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	5.000.000
Evaluatie	-		-	35.000	-	-	-	-	-	50.000	85.000
CIP	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	150.000
<u>Algemene kosten</u>											
Commissie vacatiegelden	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	250.000
Commissie reiskosten	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000	70.000
Algemene kosten	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	150.000
Programmakosten ZonMw	549.900	567.525	581.625	599.250	616.875	638.025	655.650	676.800	694.425	715.575	6.295.650
Totale Verplichtingen	7.151.900	7.169.525	7.183.625	7.236.250	7.218.875	7.240.025	7.257.650	7.278.800	7.296.425	7.367.575	72.400.650